

Таємниця долини Сесасса (Дойл Артур Конан)

[Конвертовано сайтом javalibre.com.ua]

Таємниця долини Сесасса

Дойл Артур

Ви знаєте, чому Тома Донахю назвали «Щасливчик Том»? Я знаю, я один з десяти, хто знає. В свій час я добряче по валандався по світу, але не бачив дивнішого випадку, чим той, що трапився з Томом. Я був з ним. Розповісти? Але це довга и дуже дивна історія, тому наповніть стакани і запаліть свої сигари, а я почну свою розповідь. Так, це дуже дивна історія, але цілком правдива, правдива до останнього слова. Є ще люди в Капській колонії, хто пам'ятає цю історію і підтвердить мої слова. Багато разів переповідали цю історію навколо вогнищ шукачів удачі від Оранжевої ріки до Грікви, від скотарської ферми до діамантових виробок.

Джентльмени, видається, що я недосвідчена людина, але колись я вчився на адвоката в Мідл Темплі. І там, на своє нещастя чи щастя, зустрів Тома. Ми жили на широку ногу, аж поки у нас не закінчились кошти. Тоді ми мусили закінчити з так званим навчанням и підшукати частину світу, де могли знайти свою долю два молодих чоловіка з твердими руками та міцним здоров'ям. В ті дні тільки почалася еміграція до Африки і ми вирішили, що найкращий наш шанс – це Капська колонія. Коротше кажучи ми сіли на корабель і опинилися в Кейптауні, менше чим з 5 фунтами в кишені. Тут ми розділилися. Кожний з нас приймав участь в багатьох справах, були підйоми та падіння та коли через 3 роки доля знову звела нас разом, то, з сумом зауважу, ми були в гіршому стані ніж починали.

Так ми були в гіршому стані чим починали, ми занепали духом. Ми занепали духом в такій мірі, що Том заговорив про те, що було б непогано повернутися до Англії та стати клерками. Ми й не здогадувалися, що в руки почали йти козири. Ні, ми гадали, що наша карта бита. Місцина, де ми знаходились була гарна, декілька ферм, гарно укріплених і огорожених від нападу карфів. Том і я мешкали в невеликій халупі прямисінько в буші. Ми не мали нічого, окрім наших револьверів, тому не боялися нічого. Ми чекали, перебивалися випадковими заробітками, надіялись, що щось зміниться. Так тривало місяць і в одну глибоку ніч щось трапилось, щось про що я хочу розповісти, щось про що я пам'ятаю дуже добре. Вітер вив за нашою халупою, перішив дощ. В грубці тріскотіли дрова. Я сидів біля грубки та ремонтував батіг, Том лежав на койці та проклинав свою долю, що завела його в це забуте богом місце.

- Не переймися, Том, утішся, - сказав я, - Людина не знає, що чекає на неї

- Невдача, всюди невдача, - почав Том, - Я завжди був невдахою. Вже три роки в цій забутою богом країні. Я бачив хлопців, що тільки-но приїхали з Англії, а вже зробили собі статок, а я такий же бідний як і приплив. Ох, Джек, якщо ти хочеш, що фортуна посміхнулася до тебе, то мусиш тікати від мене»

- Нісенітниця, Том. Просто зараз не щастить. Але слухай! Хтось ходить на вулиці. Так, це Дік Вартон, ось хто тебе розважить!

Як тільки я це сказав, наш добрий знайомий Дік Вартон з розчервонілим обличчям, мокрий як хлющ ступив в наше пристанище. Він потиснув нам руки и підсів ближче до пічки зігрітися.

- Звідки в таку ніч?, - сказав я, - Ти впіймаєш ревматизм і зрозумієш, що він гірше від карфів, бо відвідуватиме тебе більш регулярно.

Дік мав дуже серйозний вигляд. І якби я не знав його, як найсміливішу людину, то сказав би, що він був переляканий.

- Я повинен був, - відповів він, - Я повинен був іти. Одна з корів Медісона забрела в долину Сесасса і ніхто з негрів не схотів спускатися в ту долину вночі. А вранці вона вже була б далеко на території карфів.»

- А чому вони не схотіли спускатися в долину вночі?, - спитав Том

- Певно, бояться карфів, - сказав я

- Ні, привидів, - коротко відповів Дік.

Ми разом засміялися

- Гадаю, що вони не з'явилися у всій своїй красі, перед такою прозаїчною людиною як ти? - сказав Том із свого лігвища

- З'явилися, - сказав Дік, - Так, з'явилися, я чув, що негри говорять про привиди і кажу вам хлопці, я не хочу побачити їх знову.

- Нісенітниця, Джек, - сказав Том, привстаючи з ліжка, - Ти жартуєш! Давай розкажи нам все по черзі, починаючи з легенди. Джек дай йому віскі.

- Добре, легенда, - почав Дік, - Негри вважають долину пристанищем диявола. Мисливці та мандрівники, що проходили через долину в ночі, бачили палаючі очі у тіні схилів. Легенда каже, хто бачив цей диявольський погляд, то запам'ятав його на все своє життя.

- Так чи ні, - продовжив сумно Дік, - Я сам в цьому пересвідчився.

- Давай Дік, давай, - з нетерпінням сказав Том, - розкажи, що ти бачив

- Отже я почав спускатися в долину, видивляючись корову. Я маже пройшов половину спуску і праворуч, там де темна кам'яна скеля заходить в ущелину, я зупинився відпити із своєї пляшки. Я весь час дивився на навколишні схили, але не помітив нічого дивного. Потім я засунув пляшку до кишені і зробив декілька кроків, аж тут зненацька, недалеко від основи скелі, десь на висоті вісім футів, і сотню ярдів від мене з'явилося диявольське світло. Воно мерехтіло, рухалось, зникало, то з'являлось знову. Ні, ні я багато раз бачив світло світляків, світло від полум'я, це світло було зовсім інше. Так тривало хвилин з десять, я тремтів усім тілом. Потім я ступив крок уперед і все в мить зникло, немов хтось згасив свічку. Я зробив крок назад, світло з'явилося знову. Нарешті червонясте пекельне світло зникло. Я набрався хоробрості і зайшов до ущелини, хоча було так темно, що неможливо нічого побачити. Я дійшов скелі, але нічого не знайшов і подався геть. Можу лише сказати, що тільки зараз я помітив, що іде дощ. О боже! Що трапилось Том?

І справді що трапилось? Том сидів на койці, його обличчя було надзвичайно схвильоване.

- Диявол мав два ока? Скільки вогнів ти бачив Дік?! Говори!

- Лише одне

- Ух, - видихнув Том, - це краще.

Він скочив із свого ліжка і почав ходити по кімнаті широкими швидкими кроками. Раптом він зупинився напроти Діка, поклав руку на плече і сказав:

- Як ти думаєш Дік, ми доберемося до долини до заходу сонця?

- Ледве, - відповів Дік

- Добре слухай сюди, ми старі друзі, Дік Вартон, ти і я. Не розповідай, те що ти розповів на протязі тижня. Ти обіцяєш?

Я бачив вираз Дікового обличчя, він думав, що Том збожеволів. Спочатку я теж злякався за свого друга, але потім побачив що він знаходиться в доброму гуморі і подумав, що щось не уторопав у Діковій історії.

Всю ніч Том Донахю був дуже збуджений и коли Вартон прощався, то нагадав йому про обіцянку, а також попросив точно описати місце, де він бачив таємничий вогонь і приблизний час.

Дік пішов десь о четвертій ранку, я загорнувся в ковдру і засинаючи бачив, як Том сидить біля багаття і тулить разом дві дерев'яні палки. Спав я близько двох годин, коли прокинувся, то Том сидів у тій самій позиції і займався тим самим. Він закріпив палки формі букви Т і тепер був зайнятий тим, що закріплював свою дивну конструкцію. Він вирізав заглибини в перпендикулярній палці для того, що поставити невеликі розпірки.

- Слухай Джек, - схвильовано заговорив він, коли я прокинувся, - Скажи свою думку. Я думаю націлити схрещену палку прямо на ту диявольське світло і закріпити. Так я зможу знайти її, коли захочу...Як ти думаєш Джек, я зможу...

Він говорив гарячково, стискаючи до болю руку.

- Авжеж, - відповів я, - Все залежить від того як далеко знаходиться річ і як точно вона націлена. Але все одно я повинен провести уявну лінію від палки і горизонталь, перехресті ліній буде знаходиться те, що шукаєш. Том, а ти впевнений, що зумієш знайти привида у такий чудернацький спосіб?

- Побачиш, друже.. побачиш у вечері, коли я віднесу це в долину Сесассу. Ти лише кирку у Медісона і ходімо зі мною, але нікому нічого не кажи – куди ідеш і для чого.

Цілісінький день Том тинявся по кімнаті чи працював над своїм чудернацьким приладом. Його очі блищали, щоки горіли, він мав всі ознаки лихоманки.

- Борони боже, щоб Діковий діагноз не повторився», - подумав я, коли повернувся до хібари с киркою. Сутеніло, його хвилювання не передалося мені.

Близько шести Том скочив на ноги, схопив свої палки і гарячково сказав:

- Джек, я не можу більше тут залишатися. Гайда до долини Сесасе! Маємо роботу цього вечора, друже, чи ми привида чи привид нас! Візьми зброю на випадок, якщо ми зустрінемо карфів.

- Я не хочу нічого тобі казати, але якщо мої палиці підведуть мене цього вечора, то я не знаю винесу я це чи ні, - закінчив він, поклавши руки мені на плече.

Ми наповнили наші кишені провізією і подалися до долини Сессаса. По дорозі я все намагався вивідати у свого друга причину такої дивної поведінки. Але він лише говорив: «Поспішимо Джек. Хто знає скільки людей дізналися про пригоди Вартона! Поспішимо, ми повинні буди перші!»

Ось так джентльмени, ми пройшли миль десять горбистою місцевістю. І нарешті, спускаючись з чергового пагорба, ми побачили нашу ціль – вхід в долину. Вона була така темна та похмура немов вхід до пекла. Пагорби с сотню футів заввишки нависали з обох боків проходу, котрий вів до країни карфів. Місяць, що встав над пагорбами, освітлював скелясті вершини, залишаючи внизу все в темноті немов царство мертвих.

- Ось це і є долина Сессаса?, - запитав я

- Так, - відповів Том

Я подивися на нього. Тепер він був спокійний, квапливість та гарячковість пройшла, його рухи стали виважені та спокійні. Лише закам'янілі риси обличчя та блиск в очах вказували на минуле нервово збудження.

Ми зайшли в прохід, пробираючись серед брил. Раптом я почув короткий оклик Тома.

- Дивись он та скеля, - і він вказав на темну масу, що виднілась перед нами в темноті, - Тепер, Джек користі від зору ніякої. Ми в сотню ярдів від схилу, ти повільно йди в один бік, я піду в іншій. Коли ти щось побачиш, зупинись та поклич мене. Не відходь від обраного шляху і тримай очі вісім футів від землі. Готовий?

- Так, - я хвилювався більше ніж Том. Що привернуло його увагу! Який предмет на схилі буде при сонячному світлі! Таємнича місцина та хвилювання мого товариша вплинули на мене так сильно, що видавалось серце вискочить з грудей.

- Почали!, - сказав Том і ми розійшлися в різні боки, він - праворуч, я – ліворуч, пильно вдивляючись в схил. Я пройшов футів з двадцять, коли щось з'явилося перед моїми очима. В темноті зажеврила маленька червоняста цятка, що зникала і з'являлась, тремтіла і коливалась, с кожним разом стаючи все більше. Пригадалися повір'я карфів і я відчув кам'янію від страху. Я ступив крок назад і світло зникло, все затопила темрява, ступив назад, червоне світло зажеврило біля основи пагорба знову.

- Том, Том!, - крикнув я.

- Іду, іду, - долинув до мене його голос.

- Сюди...напроти на схилу!...

Том був вже біля мене.

- Але я нічого не бачу, - сказав він.

- Чоловіче, прямісінько перед тобою!, - я трохи відступив і світло миттєво зникло з моїх очей.

Раптом Том скрикнув із захопленням, було зрозуміло, що він все побачив.

- Джек, - він обернувся і схопив мене за руку, - Джек, ти і я ніколи більше не зустрінемо таку удачу. Тепер покладемо декілька каменів на місці, де ми стоїмо. Ми повинні точно зафіксувати місце. Так! Хоч би сильний вітер не здув. Все що потрібно дочекатися ранку. Ох, Джек, мій друже подумати тільки лише вчора ми збиралися стати клерками, а ти казав, що людина не знає, що на завтра. Боже Джеку, як все повернулось!

Ми міцно закріпили перпендикулярну палку між двома великим каменями. Потім Том присів і почав налаштовувати горизонтальну палку під належним кутом. Нарешті, після четверть години він підвівся з задоволеним виразом.

- Слухай, Джек, - сказав він, - Перевір, ти маєш найкращий зір із всіх, кого я знаю Я подивися. Вдалині виднівся червонястий вогник і кінець палки показував точнісінько на нього.

- Тепер друже, - сказав Том, - повечеряємо і ляжемо спати. Нам нема чого більше робити, але всі наші сили та розум нам будуть потрібні завтра. Ходімо візьмемо хмизу, поставимо казанок і будемо спостерігати з нашого поста, чи нічого не трапиться цієї ночі.

Ось так, джентльмени, ми розвели багаття та повечеряли під пильним оком сесаського демона. Після вечері світло зникло, але це не схвилювало Тома. Він лише сказав: «Місяць. Місяць змінив положення». Загорнувся в одіяло і заснув.

Рано вранці ми були вже на ногах і вдивлялися на пагорб, що вказував наша стрілка, але не бачили нічого, окрім мертвої, одноманітної, сланцевої поверхні, трохи грубішої за інші.

- Зробимо так, - сказав Том Донахю, зав'язуючи тонку довгу мотузку собі на талію, - Ти прив'яжи другий кінець до палки і направляй мене.

І пішов до основи схилу, тримаючись за кінець мотузки, одночасно я потягнув за інший та примотав за вертикальну палицю, одночасно робив так, що мотузка співпадала з нашою стрілкою. Таким чином я направляв Тома то праворуч то ліворуч аж до поки він не дістався до необхідної ділянки до скелі, що була вісім футів над землею. Том витягнув крейду та накреслив коло три фута в діаметрі і потім покликав мене.

- Ми провернемо цю справу разом Джек, - сказав він, - ми знайдемо, те що повинні знайти разом.

Коло було намальовано на частині скелі, що була рівніша за інші, але в центрі виступали декілька опуклостей. На один Том вказав з вигуком захоплення. Це була груба, коричнювата маса розміром з чоловічий кулак, що мала вигляд брудного скла.

- Це він!, це він! – закричав Том.

- Що він?

- Діамант, чоловіче, діамант, що не має жодний монарх в Європі. Діамант Тома Донахью. Зараз, киркою, ми вирвемо ока у демона долини Сесасса!

Я був такий важений, що стояв як прибитий, дивлячись на скарб, що неочікувано потрапив нам до рук.

- Давай мені кирку, - сказав Том, - Використаємо оцей круглий горбик як опору. І скарб наш. Я ніколи не думав, що все буде так легко. Тепер, Джек, забираємося геть до нашої халупи, а потім вперед - до Кейптауна.

Ми загорнули наш скарб та подалися до дому. По дорозі Том розповів мені, як студентом в Середньому Темплі, він знайшов в бібліотеці старий рукопис, написаний якимось Джоном ван Гийомо. В творі було описано історію схожу на нашу, що трапилась з поважним датчанином і в результаті якої було відкрито діаманти. Ця історія відразу спала на думку Тому, коли він слухав правдиву історію Діка Вартана про привиди, і чим більше він слухав тим більша впевнювався у своїй правоті.

- Зараз поїдемо до Кейптауна, - продовжував Том, - якщо не зможемо продати його там, то сядемо на корабель і поїдемо до Лондона. Лише спершу давай зайдемо до Медісона, він знається на алмазах і певно може порадити нам, що робити з діамантом.

Ми звернули на дорогу і перед тим як зазирнути до нашої хижки, подалися вузькою стежкою до ферми Медісона. Він снідав, коли ми зайшли. За хвилину ми сиділи поруч насолоджуючись славнозвісною південно-африканською гостинністю.

- Ну, - сказав він, після того як слуги пішли, - Яким вітром? Я бачу, що ви маєте щось сказати?

Том витягнув знахідку, на ходу розв'язуючи носовичок в який той був загорнутий.

- Ось, - сказав він, поклавши кристал на стіл, - що ти скажеш про ціну цього скарбу?

Медісон взяв знахідку, уважно подивився.

- Ну, - сказав він, поклавши його стіл, - в руді двадцять шилінгів за тону

- Двадцять шилінгів!, - скрикнув Том, вирячивши очі, - Ти розумієш що це таке?

- Кам'яна сіль!

- Кам'яна с-сіль?! Це діамант!

- Спробуй, - сказав Медісон

Том линув мінерал, кинув його до долу і з жахливим криком і вибіг з кімнати.

Я був геть розбитий і розчарований, але згадав, що Том говорив щось про пістолет і кинувся за Томом, залишивши Медісона з відкритим від здивування ротом. Зайшовши в хижу, я побачив Тома на його койці поверненим до стіни, занадто пригнічений, щоб відповідати на мої запитання. Триклятий Дік, Медісон, демон долини Сесасса і все інше. Я тихо вийшов з хижі і вирішив запалити люльку та подумати про нашу нещасливу мандрівку. Аж тут я почув регіт, хоча чекав на стогони і прокляття. За хвилину Том стояв в дверях хижі з сяючим обличчям.

- Друзе, як щодо ще однієї прогулянки довжиною в десять миль?

- За іншим шматком кам'яної солі ціною 20 шилінгів за тону?

- Ні, якщо вона тобі не потрібна, - посміхнувся Том, - Слухай сюди Джек. Якими дурнями ми були! Ось сядь я тобі все поясню. Ти бачив багато шматків кам'яної солі в скелі? Я теж не бачив і про це потрібно було подумати. Тепер Джек, ти бачив що-небудь, що світилося в темноті яскравіше за світляка?

- Ну, не можу сказати....

- Я впевнений на сто відсотків, що якщо ми дочекалися ночі, то знову б побачили вогник серед каміння. Джеку, взявши цю сіль, ми вибрали не той камінь! Звичайна річ серед скель, де шматки кам'яної солі лежать в перемішку з діамантами. Як би ми були уважнішими, то самі себе не пошили в дурні і взяли камінь, що знаходився поруч. Джек лише уяви, Сесасський діамант лежить магічному крейдянному колі на самому видному місці. Давай друже, докурюй свою люльку, діставай револьвера і вирушаймо, а то Медісон скоро складе все до купи

Не пам'ятаю, чи був я такий же оптимістичний в цей раз. Здається, я почав сприймати гонитву за брильянтом марною справою. Але щоб не кривдити Тома, я сказав, що можу вирушати хоч зараз. Що то була за прогулянка! Том ходить швидко, але в той день здалося у нього вирости крила і я ледве встигав за ним.

Коли до цілі залишалось півмилі, Том ще пришвидшив крок, так, що я наздогнав його лише біля кола на схилі. Бідолаха Том! Коли я підійшов, його настрої змінився на протилежний, він стояв, засунувши руки в кишені і безтямно витріщався на крейдяне коло.

- Лише подивись, лише подивись..., - говорив він, киваючи на схил. Жодної ознаки діаманта. В колі не було нічого, окрім каміння і великого отвору від шматка солі, який ми виколупали та одної чи двох невеликих вм'ятин. Жодної ознаки скарбу

- Я вже обдивився кожний дюйм, - сказав бідолаха Том, - Нічого. Певно хтось тут був, побачив крейду і взяв скарб. Ходімо до дому Джек, я відчуваю себе втомленим і знищеним. Така моя удача!

Я повернувся, кинув останній погляд на схили. Том вже зробив кроків з десять.

- Гей, Томе, - закричав я, - А ти не бачиш ніяких змін в колі?

- Що ти маєш на увазі?, - перепитав Том.

- Ти часом не викинув річ, що тут була?

- Кам'яну сіль?

- Ні, невеликий круглий камінь - виступ, що слугував нам за підпірку до кайла. Гадаю, що він теж виколупався і ми кинули його десь тут. Давай подивимся з чого він зроблений.

Не далеко від основи схилу ми знайшли ненавмисно вивернуті камені.

- Ходи сюди Джек! Ми зробили це! Які ми дурні!

Я повернувся, Том весь світився з шматком чорної породи. З першого погляду видавалось, що це шматком скелі, але Том вказав на основу, якою той кріпився до скелі. Вона виглядала, мов скляне око, але сяяло так..., яким ніколи не світилося скло. На цей раз не було жодної помилки, ми тримали в руках скарб великої цінності. Ми з легким серцем пішли геть, несучи «диявола», який так довго панував в долині.

Ось така моя історія, довгенька, ви певно потюмилися. Розумієте, я розповідаю про старі добрі часи...Як зараз бачу невелику хижу, струмок біля неї, куці, здається зараз почую голос Тома... Почекайте, залишилось, ще трохи. Ми продали алмаз. Як ви знаєте, Том Донахю осів тут, я зробив так само. Зайнялися фермерством та розведенням страусів. Ми вступили в долю із стариною Діком Вартоном, він один з наших найближчих сусідів. Коли будете в наших краях, джентльмени, запрошую вас до себе. Де я живу? Просто спитайте про Джека Тарнбула – Джека Тарнбула з ферми «Долина Сесасса».